

Antto Vihma, Jarno Hartikainen, Hannu-Pekka Ikäheimo ja Olli Seuri,
Totuuden jälkeen. Miten media selviää algoritmien ja paskapuheen aikana.
Helsinki: Teos, 2018, 294 s.

Totuudenjälkeisyyden jäljillä

Politiikassa ja sen tutkimuksessa yksittäisillä tapahtumilla tai tapahtumaketjuilla on usein tärkeä rooli pitkän aikavälin kehityskulkujen määrittäjinä. Ne saattavat myös herättää näkemään jotain hiljalleen eteemme kasautunutta, jonka olemme tähän asti ohittaneet. Näin voidaan sanoa käyneen vuonna 2016, kun Yhdysvaltain presidenttikampanjasta ja Ison-Britannian Brexit-äänestys kirvoittivat keskustelun ”totuudenjälkeisestä” politiikasta. Vaikka analyyseissä aluksi keskityttiin yksittäisten toimijoiden tekemisiin, huomio on nopeasti kääntynyt poliittisen julkisuuden rakennemuutokseen ja historiaan. Trump, Orbán, Erdogan, Brexit-kampanja ynnä muut vaikuttavat työtäisseen tutkijoita (ja toimittajia) tavalla, jonka seurauksena viime vuosikymmenien taloudellisten, teknologisten ja mediakentän muutosten poliittiset vaikutukset on nähty uudesta näkökulmasta.

Näistä lähtökohdista ponnistaa myös Antto Vihman, Jarno Hartikaisen, Hannu-Pekka Ikäheimon ja Olli Seurin *Totuuden jälkeen*. Teos pyrkii jäljittämään totuudenjälkeisyyden historiallisia juuria, tarkastelee ilmiön esiintymistä Suomessa ja pyrkii tarjoamaan erityisesti mediatoimijoille käytännöllisiä ohjenuoria tilanteen korjaamiseksi. Kokonaisuutena *Totuuden jälkeen* ottaa huolen politiikan faktaperustan murenemisestä tosissaan sortumatta kuitenkaan liioitteluun.

”On helppoa torjua huoli totuudenjälkeisyydestä väittämällä sitä kaipuiksi takaisin turvalliseen Suurten Totuuksien maailmaan”. Tästä ei kuitenkaan kirjoittajien mukaan ole kyse. Sen sijaan vuonna 2016 ”joukko pitkään pinnan alla jatkuneita kehityskulkuja kasaantui tavalla, joka synnytti laajasti jaetun tuntemuksen uuteen aikakauteen siirtymisestä”. Totuudenjälkeisyys käsitteenä nimeää tämän kokemuksen ja sitoo analyyttisesti monia pitkäaikaisia kehityskulkuja ja ilmiöitä yhteen.

Teos jakautuu neljään pääluukuun. Ensimmäisessä osassa käsitellään syitä totuudenjälkeisyyden esiinmarssille, toisessa pureudutaan sen ydinilmiöihin, kolmannessa esitellään suomalaisen julkisuuden esimerkkejä totuudenjälkeisyyden haasteista ja neljännessä pohditaan keinoja vastata uusiin haasteisiin.

Keskeisimmät totuudenjälkeisyyttä tuottavista kehityskuluista – totuudenjälkeisyyden ”ajureista” – ovat kirjoittajien mukaan teknologinen muutos ja poliittinen polarisaatio. Uudesta viestintäteknologiasta toivottiin 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa poliittisen osallisuuden pelastajaa, nyt jo kuluneelta kuulostavan Demokratia 2.0:n fyysistä alustaa. Teknoutopioiden maailman tulevaisuuden sijasta julkinen keskustelu on kuitenkin päätynyt valeutisten, sammielisten kuplien ja algoritmien määrittämän ”teknologisen tiedostamattoman” armoille.

Ilmiössä on paljon uutta, eikä vertaus esimerkiksi puoluelehdistöön ole mielekäs. Tahallisesti virheellisen tiedon rooli, mielipiteiden ja faktojen sekoittuminen viihde-informaatioksi ja algoritmien usein tiedostamatta jäävä rooli herättävät kysymään uudenlaisia kysymyksiä. Esimerkiksi koukuttavaksi suunnitelluille teknologisille ärsykkeille altistumisen poliittisten vaikutusten

tutkimus onkin vasta alullaan. Totuudenjälkeisyyden ilmiöitä käsittelevässä luvussa algoritmit kytkeytyvät osaksi verkostovallan nousua, osoittaen hierarkioiden osittaista korvautumista horisontaalisilla verkostoilla. Teknoutopistien kuvitteleman ruohonjuuritason vahvistumisen sijaan tämä on kuitenkin johtanut verkoston solmukohtien (esim. suurten teknologiayritysten) vallan kasvamiseen sekä vihan ja valeuutisten leviämisen helpottumiseen.

Siinä missä mediatoimijat aiemmin kykenivät valikoimaan tietoa ja toimimaan tietolähteiden uskottavuuden arvioitsijoina, toimivat ”portinvartijoina” nykyisin isojen alustojen, kuten Googlen ja Facebookin, luomat algoritmit, joiden toiminnasta ulkopuolisilla ei ole varmaa tietoa. Informaation muodot ja lähteet ovat moninaistuneet, eikä eri lähteiden sama näkyvyys algoritmien toimintalogiikasta johtuen perustu niinkään uskottavuuteen vaan kykyyn herättää vahvoja reaktioita. Niin sanotut valemediat – kuten Suomessa MV-lehti – ovat hyödyntäneet tätä ominaisuutta omaksi edukseen. Viha ja valheet leviävät nopeammin kuin tosiasiat. Myös sinällään paremmin päivävaloa kestävien tietolähteiden kohdalla algoritmien portinvartijarooli tuottaa kirjoittajien mukaan ongelmia. Sosiaalisen median käyttäjät altistuvat juuri heille räätälöidyille sisällöille. Vaarana onkin, että kukin saa luettavakseen omia mielipiteitä vastaavia näkökantoja, sekä niitä tukevia faktoja.

Kuplista kirjoittaessaan kirjan tekijäjoukko toteaa, Cass Sunsteinia seuraten, että toimiva demokratia edellyttävää ihmisten altistumista näkökulmille, joita eivät ole itse valinneet. Sisältöjen suodattaminen ja yksilöinti tarkoittavat pahimmillaan ihmisten todellisuuksien irtaantumista toisistaan. En voi tietää millaiselle uutisvirrälle kanssani eri asioista kiinnostunut ihminen altistuu, enkä siksi hänen kanssaan keskusteluun ryhtyessäni tiedä millaisiin sisältöihin hän oikeastaan reagoi.

Sama ongelma kytkeytyy myös toiseen totuudenjälkeisyyden taustavaikuttajaan, polarisaatioon. Kuten kirjoittajat toteavat, yksi yhteiskunnallisen polarisoitumisen ja eriarvoistumisen seurauksia on ”elämänpiirien ja todellisuuskokemusten” eriytyminen. Totuudenjälkeisyyden taustalla vaikuttaakin olevan yhteiseksi koetun ja mielekkäällä tavalla muiden kanssa jaetun maailman kuihtuminen. Kyse on näin ollen demokratian reunaehtoien syvästä kriisistä.

Yhteiskunnalliseen jakautumiseen kytkeytyy useampi elementti, joita tarkastellaan erityisesti yhdysvaltalaisessa viitekehyksessä, jossa ilmiö on havaittavissa selvimmin. Taloudellisen eriarvoistumisen, demografisen monipuolistumisen ja puoluepolitiikan leirijaon äärimmillään kiristymisen seurauksena totuudenjälkeisellä liikehdinnällä on yhteiskunnallista kysyntää.

Tulo- ja varallisuuserojen kasvu pisteeseen, jossa vaurain 0,1% omistaa enemmän kuin 90% kotitalouksista, ruokkii yhteiskunnallista tyytymättömyyttä. Samalla eriarvoisuuden kasvua ei ole kyetty valjastamaan tasa-arvoa edistävän politiikan polttoaineeksi, vaan erityisesti etnistä moninaisuutta on alettu hyödyntää pelkojen ja identiteettipolitiikan ruokkimiseen. Yhdysvaltain republikaaninen puolue on viimeiset 40 vuotta harpponut oikealle erityisesti evankelisten liikkeiden vaikutuksesta. Tämän seurauksena puoluejaot ylittävä yhteistyö on käynyt yhä vaikeammaksi.

Yhteiskunnallinen polarisaatio ja teknologinen murros edustavat siis kirjoittajien mukaan niitä yleisiä kehityskulkuja, joiden varaan tarkkarajaisemmat totuudenjälkeisyyden ilmiöt rakentuvat, joskaan raja ilmiöiden ja ajureiden välillä ei vaikuta vedenpitävältä. Ilmiöitä nimitään mainitun verkostovallan lisäksi kolme, joita ovat totuudenjälkeiset strategiat sekä median ja asiantuntijuuden kriisit.

Totuudenjälkeisistä strategioista puhutaan syystäkin monikossa, mutta eri toimijoita yhdistää kirjan mukaan muun muassa polarisaation vauhdittaminen, digitalisaation mahdollistamien likaisten keinojen käyttö, perinteistä mediaa vastaan hyökkääminen, eliitti- ja maahanmuuttajavastaisuus, sekä hämmentäminen ulkopoliittikan keinona. Ehkäpä keskeisimpänä elementtinä esiin nousee paskapuhe, eli epärehellisyysmuoto, joka filosofi Harry Frankfurtin määritelmän mukaisesti poikkeaa tavanomaisesta valheesta siten, että valehtelija *tietää* valehtelevansa, kun taas paskanpuhujaa ei kiinnosta väitteidensä totuusarvo tippaakaan.

Usein totuudenjälkeisten strategioiden eri tyypit limittyvät. Esimerkiksi presidentti Trumpin tapa kääntää valeuutis-käsite kattamaan kaiken häneen kohdistuvan kritiikin on yhtä aikaa osoitus eliitinvastaisuudesta, paskapuheesta sekä hyökkäyksestä, jolla pyritään tuhoamaan ajatus puolueettoman ja faktaperustaisen median uskottavuudesta. Samoja piirteitä voidaan nähdä myös Brexit-kampanjan iskulauseissa.

Kuten kirjassa todetaan, tällaiset strategiat eivät syntyneet tyhjästä. Etenkin Yhdysvalloissa ne nojaavat republikaanipuolueen ja sen kannattajien vuosikymmeniä harjoittamaan tietoiseen työhön, jolla on luotu puoleen ideologiaa tukevia mediatoimijoita ja ajatuspajoja. 2000-luvulla uudet teknologiset alustat ovat kuitenkin mahdollistaneet aiemmasta poikkeavan, valtavirtamedioista lähes täysin eristäytyneen mediaekosysteemin syntymisen poliittisen spektrin oikealle laidalle.

Totuudenjälkeisten strategioiden ja verkostovallan lisäksi totuudenjälkeisen ajan ilmiökuvastoa täydennetään asiantuntijuuden murroksen ja median kriisin analyysillä. Asiantuntijuuden käsite on laajentunut ja myös intressiryhmät ovat alkaneet kasvavassa määrin ajaa asiaansa asiantuntijuuden kaapuun pukeutuen. Perinteiset mediatoimijat taas kamppailevat ansaintalogiikan ja tiedollisen auktoriteetin yhtäaikaisen murenemisen kanssa. Näin ollen sekä perinteisen median että asiantuntijoiden olisi kyettävä luomaan nahkansa. Uuden teknologisen toimintaympäristön ja perinteisten hierarkioiden murentuessa asiantuntijoiden ja mediatoimijoiden on löydettävä uusia tapoja vahvistaa omaa uskottavuuttaan.

Totuudenjälkeisyys ja Suomi

Kirjan kolmas osa käsittelee totuudenjälkeisyyttä Suomessa ja erityisesti suomalaisen median kontekstissa. Vaikka totuudenjälkeisyys ei Suomessa olekaan saavuttanut esimerkiksi Yhdysvaltoihin verrattavaa mittakaavaa, eivät analyysit erityisen mieltä ylentävää luettavaakaan ole.

Ehkäpä selvin ja näkyvin esimerkki totuudenjälkeisyydestä suomalaisen politiikan yhteydessä on perussuomalaisten Matti Putkosen väite tuulivoimaloiden infraäänialtojen vaikutuksista lepakkojen sisäelimille. Kuten kirjoittajat toteavat, tapaus osoitti suomalaisen median haavoittuvuuden sellaisten strategioiden edessä, joissa provosoivilla väitteillä pyritään kaappaamaan julkinen keskustelu oman viestin näkyvyyden lisäämiseksi. Esimerkiksi *Helsingin Sanomat* vaikuttanut kirjan analyysin perusteella täysin nielaiseen Putkosen ”vieheen”, toimien hänen viestinsä äänitorvena. Myös YLE:n *A-studio*ssa Putkonen pääsi puolustamaan väitettään ulkoisesti tasavertaisessa asemassa THL:n johtavan tutkijaa vastaan.

Toinen useammassakin tapaustutkimuksessa esiin nouseva suomalaisen median haavoittuvuus on epätosien faktaväitteiden näkyvä tarkastelu kerta toisensa jälkeen, vaikka ne on jo osoitettu

virheellisiksi. Esimerkiksi presidentti Sauli Niinistön puheesta lähtöisin oleva väite, jossa julkisen sektorin koko ilmaistaan (melko isona) prosenttiosuutena bruttokansantuotteesta, kiersi sekä toimittajien että myöhemmin silloisen oppositiojohtajan Juha Sipilän toimesta julkisuudessa lähes koko vuoden 2014. Tämä siitä huolimatta, että jo alkuvuodesta oli todettu, ettei julkisen sektorin kokoa voida ilmaista osuutena BKT:stä.

Usein virheellisen informaation leviämistä edesauttaa kirjan analyysin mukaan niin sanottu tasapuolisuusharha, jossa tutkimustieto joutuu samalle tasolle esimerkiksi intressiryhmien esittämien, usein virheellisten, faktaväitteiden kanssa. Sen sijaan, että virheelliset tiedot onnistuttaisiin korjaamaan ja niiden levittäminen loppuisi, niistä tulee osa ”tulkintakiistaa”. Tällöin faktat, joiden tulisi kehystää keskustelua, tulevat tehokkaasti politisoiduiksi. Kirjan tapaustutkimuksista näin voidaan sanoa käyneen ainakin Bioenergia ry:n ja turveinfo.fi:n turpeen käyttöä koskevan mainoskampanjan yhteydessä sekä ”EU kieltää” -uutisoinnissa.

Julkisuuden rakennemuutos ja ideologiat – ajatuksia jatkotutkimukselle

Vaikka totuudenjälkeisestä ajasta on ehditty viimeisen kahden vuoden aika kirjoittaa paljon niin maailmalla kuin Suomessakin, *Totuuden jälkeen* puolustaa paikkaansa. Se on ehkäpä paras aiheesta suomeksi julkaistu kirja. Yksikään teoksen neljästä osasta ei vaikuta merkittävästi heikommalta kuin muut.

Paskapuheen, teknologian ja etenkin algoritmien esiin nostaminen poliittisesti merkittävänä ilmiönä ansaitsee kiitokset. Algoritmit määrittävät nykymuotoista julkisuutta tavoilla, joita emme vielä täysin hahmota ja jotka tekevät monista vanhoista käsitteistä ongelmallisia. Tämä seikka ansaitsee tulla huomioiduksi, sillä se nostaa esiin tärkeitä poliittisia kysymyksiä. Millä tavoin julkiset instituutiot voivat parhaiten vaikuttaa suurten kansainvälisten alustayhtiöiden, kuten Googlen ja Facebookin toimintaan? Mitä niiltä tulisi vaatia?

Jatkokehittelyillekin jää kuitenkin tilaa sekä teoksen omilla mittareilla että ennen kaikkea laajemmin politiikan tutkimuksen näkökulmasta. Etenkin loppua kohden tarkastelun polttopiste rajautuu vahvasti mediaan. Tämä raja on perusteltu ja ymmärrettävä, mutta erityisesti vastauksia totuuden jälkeisyyden pulmaan pohtiessa isompi poliittinen kuva uhkaa jäädä sivurooliin. Mielikuvaa vahvistaa se, että jo kirjan aiemmissa osissa globaalien megatrendien käsittely lipsahtaa ajoittain hieman toteavaan tyyliin. Muutamassa kohdassa lukijalle syntyy myös vaikutelma tarpeettomasta neutraaliuspyrkimyksestä, kun vaikkapa akateemisesta teknokraatiakritiikistä puhutaan hieman samaan sävyyn kuin tiedevastaista disinformaatiota tuottavasta miljoonien dollareiden teollisuudenhaarasta.

Erityisesti totuudenjälkeisyyden ajureiden käsittely hyötyisi paikoin hieman kriittisemmästä ja jopa provokatiivisemmasta otteesta, joka pureutuisi käsiteltävien ilmiöiden ideologis-poliittisiin juurisyihin. Esimerkiksi kirjan kokonaisargumentille keskeistä polarisaation kysymystä olisi voinut keriä auki vielä monestakin eri suunnasta. Tulonjako ei yksin selitä äänestyskäyttäytymistä, kirjoittajat toteavat, vaan pitää huomioida myös ideologiat. Teoksen ideologinen analyysi ei kuitenkaan pureudu kovin syvälle, ja vaikuttaa lisäksi viittaavan ennen kaikkea populismin ideologiana.

Tulo- ja varallisuuserojen kasvu, tai mielipiteiden erkaantuminen kahdeksi irralliseksi leiriksi, ei ole luonnonvoimien seurausta, vaan taustalla vaikuttaa tietoinen ideologinen toiminta ja poliittiset päätökset. Vaikka kirjassa mainitaankin yhdysvaltalaisen uskonnollisen oikeiston vuosikymmeniä kestäneet vastakkainasettelua synnyttäneet kampanjat, sekä konservatiivien ja energiateollisuuden johtama tehokas miljoonabisnes ilmastonmuutoskeptisismiin ja tiedevas-
taisuuden tuottamiseksi, olisi näihin aiheisiin voinut paneutua tarkemminkin.

Viime vuosikymmeninä tapahtunutta poliittisen julkisuuden rakennemuutosta, jota kirja omasta näkökulmastaan avaa, olisi voinut analysoida laajemmin. Markkinatalouden ja sitä tukevien aatesuuntausten eri muotojen kehitys 1900-luvulla olisi aihepiirin politologisen tutkimuksen näkökulmasta kiinnostavaa, sekä polarisaation että mediajulkisuuden murroksen näkökulmasta. Myös PR-koneistojen rooli politiikassa, nykyaikaiset salaliittoteoriat, ja totuudenjälkeisyyden käyttö retorisisena lyömäaseena olisivat puolustaneet paikkaansa tarkastelun kohteina. Mutta merkkimäärien ollessa rajattu luonnonvara, nämä puutteet ovat myös ymmärrettäviä.

Lisäksi filterikuplien olemassaolo tai ainakin niiden todellinen voima on joissain tutkimuksissa asettunut kyseenalaiseksi. Myös valeuutisten todellinen voima mielipiteenmuodostuksessa voidaan kyseenalaistaa. Vaikka huolet teknologian vaikutuksista poliittiselle julkisuudelle onkin otettava tosissaan, on samalla hyvä huomata, että aihepiirin tutkimus on vasta saamassa muotoaan. Ovatko esimerkiksi mielipidekuplat seurausta sosiaalisesta mediasta ja sen algoritmeista, vai suoremmin poliittisista motivaatioista pysytellä samanmielisten seurassa?

Paskapuhetta ja totuuksia – kysymys käsitteistä

Kirjojen vahvuudet ja heikkoudet kulkevat usein käsi kädessä. Niin on myös *Totuuden jälkeen* kohdalla. Se, että kirjoittajakaarti on rajannut käsitteelliset kysymykset tarkasteluhorisonttinsa ulkopuolelle, avaa tilaa ison kuvan maalaamiselle, empiiriselle analyysille ja estää samalla teosta jumittumasta joskus hedelmättömiltä vaikuttaviin teoriakeskusteluihin. Toinen seuraus tästä rajauksesta on kuitenkin tietty monitulkintaisuus, joka jättää paljon kysymyksiä avoimeksi.

Politiikan tutkimuksen näkökulmasta totuudenjälkeisyyden perusteellinen analyysi saattaisi kuitenkin edellyttää *jonkinasteista* määrittelytyötä: minkä *tyyppisistä* totuuksista on lopulta kyse? Mitä totuuden jälkeisyys tarkalleen ottaen on ja miten se suhteutuu poliittisen valheen pitkään historiaan? Voidaanko totuudesta puhua poliittisena ilmiönä ilman, että se typistetään pinnalliseen näkökulmarelativismiin tai korotetaan vankkumattomaksi auktoriteetiksi kaiken yläpuolelle? Miten puolustaa asiantuntijoiden julkista roolia sortumatta teknokratiaan?

Lukijalle jäävä mielikuva on, että kirjoittajat allekirjoittavat pääpiirteissään *Oxford Dictionariesin* määritelmän, jonka mukaan totuudenjälkeisyys merkitsee tunteiden ylivaltaa faktoista julkisen mielipiteen määrittäjinä (s. 11). Määritelmässä on kuitenkin ongelmansa. Se ei erittele, millaisista faktoista on kyse, tai mikä niiden rooli poliittisessä mielipiteenmuodostuksessa normaalisti on. Ennen kaikkea se esittää tunteet ja faktat toisensa poissulkevinä tavalla, joka ei kestä tarkempaa kriittistä tarkastelua. *Totuuden jälkeen* ei kuitenkaan vaikuta nojaavan samoihin ongelmallisiin oletuksiin. Yksi kirjan vahvuuksista onkin, että sen ymmärrys totuudenjälkeisyydestä ei palaudu analyttisesti kestävämpään järki/tunteet -erotteluun. Kokonaiskuva

kuitenkin selkeyttäisi, mikäli kirjoittajat tarjoaisivat hieman enemmän omia käsitteellisiä näkemyksiään tai alustavia määritelmiä siitä, mitä totuudenjälkeisyys heille tarkoittaa.

Laajin käsittekysymystä sivuava osio kirjasta on sijoitettu totuudenjälkeisyyden ”ajureiden” ja ”ilmiöiden” käsittelyn väliin, kirjan ensimmäisen osion viimeisenä ja selvästi lyhimpänä (7 sivua) alalukuna. Vaikka osio on otsikoitu ”totuudenjälkeisyys ja totuus”, varsinaista määrittelyä tai totuusteoreettista keskustelua siinä ei tarjota. Päätös on osin perusteltu, sillä etenkin totuuden luonteesta käytyihin keskusteluihin on helppo sotkeutua. Kuten kirjoittajat toteavat, ”keskustelu totuudenjälkeisestä ajasta ohjautuu helposti abstraktille ylätasolle”.

Totuuskeskustelua läpikäyvän luvun keskeisin argumentti on, että yhteiskuntatieteissä vallalla oleva totuuskäsitys saattaa toimia totuudenjälkeisiä keinoja hyödyntävien toimijoiden eduksi. Tämä väite voidaan tulkita kahdella eri tavalla. Kausaaliväitteenä sen uskottavuus ei ole vahvoilla. Missä määrin amerikkalaisen jalkapallovalmentajan kyvyn kyseenalaistaa faktojen olemassaolo voidaan väittää olevan riippuvaista Foucault’n ja Derridan ajattelun (väärin)tulkintoihin nojaavista intellektuaalisista muotivirtauksista? Kyse vaikuttaisi olevan enemmänkin yhtymäkohdista kuin edes heikosta syy-seuraus -ketjusta.

Myönteisemmin tulkittuna väite taas on, että yhteiskuntatieteissä vallalla olevat tavat suhtautua totuuteen toimivat hidasteena totuudenjälkeisyyden ilmiön hedelmällisen analysoinnin kannalta. Tämä väite on perusteltu, sillä totuuden puolustajat tai kriitikot harvemmin onnistuvat tuomaan esiin sitä haavoittuvaista ja rajattua, mutta samalla keskeistä roolia, joka totuudella voi demokraattisessa politiikassa olla. Kirjassa toteutettu empiirinen analyysi herätteleekin juuri tämänkaltaiseen analyttiseen työkalupakin uudelleenjärjestelyyn. Samalla tällainen analyttinen päivitys edellyttäisi kuitenkin totuudenjälkeisyyden sekä totuuden ja politiikan rajapinnan tarkempaa käsitteellistä tarkastelua. Tämä saattaisi puolestaan vaatia esimerkiksi erityyppisten totuuksien erottelua: $2+2=4$ ei ole totta *samalla tavalla* kuin ”Saksa hyökkäsi Belgiaan 1914” tai ”kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasa-arvoisina”.

Eräs keskeinen käsittekysymys liittyy paskapuheeseen, jonka rooli korostuu totuudenjälkeisyyden määrittelyssä aina kirjan alaotsikkoa myöten. Paskapuheella ja totuudenjälkeisyydellä onkin paljon yhteistä. Jää kuitenkin osin avoimeksi missä määrin kirjoittajien ymmärrys paskapuheesta seuraa käsitteen alun perin luoneen Frankfurtin linjauksia. Osa Frankfurtin paskapuheelle antamista määreistä eivät vaikuta osuvan yksiin niiden nykyisen poliittisen puheen piirteiden kanssa, joita *Totuuden jälkeen* nostaa esiin. Kuten kirjoittajat toteavat, nykyiseltä paskapuheelta puuttuu sellainen punnitseva ote, joka sitä Frankfurtin ajattelussa määrittää. Nähdäkseni paskapuhe olisikin hedelmällisempää nähdä osana totuudenjälkeisyyden syntyhistoriaa, ei määritelmällisenä osana sitä. Esimerkiksi teoksen Trump-analyysi olisi voinut hyötyä tarkemmista käsitteellisistä erotteluista näiltä osin.

Vaikka paskapuhe ei olekaan totuudenjälkeisen poliittisen tyylin synonyymi, on sanan käsitteellisen version esittely suomenkielisessä politiikan tutkimuksessa hyödyllistä. Sen profaanista luonteesta huolimatta, tai kenties juuri siksi, paskapuhe on huomionarvoinen analyttinen käsite. Sen sovellusala on sitä paitsi suomalaisessa politiikassa paljon tiukasti määriteltyä totuudenjälkeisyyttä yleisempi.

Lopuksi

Poliittisia tosiasioita voidaan ajatella eräänlaisena keskustelun infrastruktuurina, jonka tehtävä on sekä rajoittaa että mahdollistaa keskustelua samaan aikaan. Faktojen kuuluu tuntua epä-mukavilta. Jaetut faktat taas ovat riippuvaisia instituutioista, julkisesta elämästä paljon media-julkisuutta rikkaammassa merkityksestä – demokraattisen politiikan kyvystä puolustaa itseään viihteen ja liike-elämän intresseiltä. Haaste on huomattava, ja sen heijastusvaikutuksia aikamme isoimpaan kysymykseen – ilmastonmuutoksen torjumiseen – ei pidä unohtaa.

Kirjan loppupäätökset korostavat median tarvetta uudistua ja vastata haasteisiin. Lisäksi tarvitaan kuitenkin iso joukko poliittisia ratkaisuja, joiden muodosta ei ole helppo saavuttaa yksimielisyyttä. Tutkijoiden roolina onkin – kirjan takakannta lainatakseni – ”ottaa totuudenjälkeisyys tosissaan”, ja tuottaa tietoa, ajattelua ja käsitteitä, joiden avulla politiikan jaettua maaperää ja infrastruktuuria voidaan jälleenrakentaa.

Puutteista huolimattaan *Totuuden jälkeen* on kokonaisuutena erinomainen katsaus totuudenjälkeisyyteen ilmiönä. Teos on todiste suomen kielen ilmaisuvoimasta, ja sitä on ilo lukea. Hyvän tietokirjan tavoin se on yleistajuinen, toimii prismana isolle määrälle lähteitä ja on samalla oiva lähtökohta aihetta käsittelevälle akateemiselle tutkimukselle.

ARI-ELMERI HYVÖNEN